

Alapfogalmak statisztikai definíciója

Háztartás

Azon személyek összessége, akik – függetlenül a rokoni kapcsolatoktól – egy *jövedelmi, illetve fogyasztói közösséget képeznek, folyamatos életviteli költségeiket részben vagy egészben közösen viselik*. A háztartás fogalma tehát nem azonos a családdal, nem annyira jogi, mint inkább gazdasági tartalmú. Az esetek túlnyomó többségében egy család képez egy háztartást (szülők vagy szülő egy vagy több gyermekkel, házaspár gyermek nélkül), de háztartást alkothatnak oldalági, le- vagy felmenő rokoni kapcsolatban álló személyek is (testvérek, nagyszülő unokával stb.). Élhetnek közös háztartásban rokoni kapcsolatban nem álló személyek (pl. két barátnő), de egy személy is háztartásnak tekinthető, ha egyedül gazdálkodik. Gyakori a kétcsaládos háztartás is (pl. idős házaspár a vele közös háztartásban élő házas gyermekének családjával). Családnak ebben az értelemben csak a szűk családot, családmagot tekintjük: szülő + gyerek(ek). A háztartás-statisztika a háztartáshoz tartozónak tekinti az ideiglenesen távol élőket, diákokat, munkavállalás miatt távollévőket azokban az esetekben, mikor ellátásukról döntően a megfigyelt háztartás gondoskodik, illetve utóbbiak esetében, ha jövedelmükkel alapvetően hozzájárulnak a háztartási kiadásokhoz. Ebben a tekintetben a definíció tudatosan eltér a népszámlálásban használatos meghatározástól.

Gyermek

Gyermeknek tekintjük a 20 éven aluli (EU definíció szerinti 25 év alatti) *eltartott*, gyermek családi állású, nappali tagozaton tanuló vagy jövedelemmel nem rendelkező személyeket. Ide tartoznak a nem rokon személyek (nevelt vagy örökbefogadott gyerek) és az egyéb rokonok (unokák), ha 20 éven aluliak, a háztartásban élnek, eltartottak és nappali tagozaton tanulnak. A gyermek családi állású, 20 éven aluli személyek, ha nem tanulnak, de munkát keresnek, vagy ha testi-szellemi fogyatékosok, továbbá ha nem kívánnak dolgozni, szintén ebbe a kategóriába tartoznak. (A népszámlálás a szülővel együtt élő nőtlen, hajadon gyermeket életkorától és gazdasági aktivitásától függetlenül gyermekként sorolja be.)

Jövedelem

A háztartási költségvetési felvétel az úgynevezett személyes célú jövedelmek számbavételére és azok felhasználásának megfigyelésére terjed ki, így nem tartalmazza a természetbeni társadalmi juttatások (egészségügyi ellátás, oktatás stb.) értékét.

A háztartás-statisztikában a jövedelmet a jövedelemszerző személyek szempontjából vesszük számba. Itt a felvételi koncepció alapvetően különbözik a makro-statisztikában alkalmazottaktól.

A **bruttó jövedelmek** az alábbi tételekből állnak:

- a háztartás tagjai által az adatszolgáltatási időszakban keresetként, egyéb munkavégzés, vállalkozás ellenértékéért, pénzbeni társadalmi jövedelemként vagy más címen (költségtérítés, külföldről) kapott összegek,
- a mezőgazdasági jövedelmek (a mezőgazdasági bevétel plusz saját termelésű fogyasztás vagy a saját termelésből adott ajándék mínusz a mezőgazdasági termelési ráfordítások),
- a természetben kapott iparcikkek és szolgáltatások értéke,

– a más háztartásoktól kapott, illetve más háztartásnak adott készpénz vagy áruk értékének egyenlege.

Ebből levonva a személyi jövedelemadót, az egészségbiztosítási, a nyugdíj-járulékot és a munkavállalói járulékot megkapjuk az ún. **nettó jövedelmet**.

A bruttó és nettó jövedelmek nem tartalmazzák a korábbi évek pénzmegettakarításait, a felvett hiteleket, az ingatlan, illetve ingóságok eladásából származó bevételeket, a szociálpolitikai kedvezményt és a kárpótlási jegyek hasznosításából származó bevételeket, kivéve a kárpótlási jegyért kapott élet-járadékot. Nem tartalmazzák továbbá a munkáltató által a dolgozó részére kötött biztosításokra, önkéntes nyugdíjpénztári alapokba befizetett összegeket sem, kivéve, ha az adott évben a kedvezményezett rendelkezett az összeg felett, azaz a biztosítási díjat felvette.

A háztartási költségvetési felvétel és a nemzeti számlarendszer „jövedelem” fogalma módszertanilag az alábbiak miatt tér el:

- A háztartási költségvetési felvétel nem tartalmazza a saját lakások imputált lakbérét, a házilagos építkezéseken végzett munka felértékelte összegét, a biztosítótársaságoknál keletkező lakossági jövedelmet. A tulajdonosi jövedelmeket és a jövedelemtranszfereket a háztartási költségvetési felvételben bruttó módon, a makro-elszámolásokban nettó módon számolják el.
- Eltér egymástól a kamatok és osztalékok kezelése is, mert a makro-elszámolás a jóváírt, míg a háztartási költségvetési felvétel a ténylegesen felvett összegeket tartalmazza.
- A lakosság egymás közti kapott és adott támogatásai csak a háztartási költségvetési felvételben szerepelnek.
- A háztartási költségvetési felvételben általában a bevallott jövedelmet számoljuk el. Ettől eltér a vállalkozói jövedelmek becslése: azoknál a háztartásoknál, ahol a kiadás magasabb a jövedelemnél, a hiányzó jövedelmet imputáljuk. A makro-elszámolásoknál szakértői becsléssel állapítják meg a „valósághoz” közelítő vállalkozói jövedelmet. A becslés alapja az ágazati statisztika és a kettős könyvelést alkalmazó cégek eredmény-kimutatásai.

Fogyasztási egység kulcsok

	Hazai (létfminimum kiszámításánál használt)	OECD1- skála	OECD2- skála
Aktív háztartásokban			
1. felnőtt	1,00	1,00	1,00
további felnőttek	0,75	0,70	0,50
gyermek		0,50	0,30
1. gyermek	0,65		
2. gyermek	0,50		
további gyermekek	0,40		
0–7 éves gyermek			
8–14 éves gyermek			
Inaktív háztartásokban			
1. (inaktív) felnőtt	0,90		
további személyek	0,65		

Fogyasztásiegység-számítások

A fogyasztási egység meghatározása a magyar HKF-skála szerint a következő:

Aktív háztartás esetén az első felnőtt aktív személy = 1,00; további felnőttek = 0,75; első gyermek = 0,65; második gyermek = 0,50; további gyermekek = 0,40 egységet képviselnek.

Nyugdíjas (inaktív) háztartás esetén (ha a háztartástagok közt nincs aktív kereső), az első felnőtt = 0,90, minden további személy 0,65 fogyasztási egységet jelent.

Az OECD1-skála szerint:

A háztartás első felnőtt tagja 1,00 egység, a második felnőtt 0,70 egység, a gyermekeket 0,50 egységgel veszik figyelembe.

A módosított OECD2-skála alapján:

A háztartás első felnőtt tagja 1,00 egység, a második felnőtt 0,50 egység, a gyermekek egyenként 0,30 egységet jelentenek.

A módosított OECD-skála a fejlett jóléti államok számára kidolgozott modell, melynek lényege, hogy a gyermekek a háztartás összes fogyasztásán belül kisebb súllyal szerepelnek, mivel a fogyasztás már nem csak az alapvető szükségletek biztosítására terjed ki.